

opinionem Bonaventuræ, deberent constitui per origines passivas, scilicet, generari, spirari, hæ autem non possunt illas constituere, ergo. Major per se certa est, imo est ipsamet assertio Bonaventuræ. Minor autem probatur, quia forma constituens personam debet concipi, ut forma permanens, habens jam esse fixum, et ut vocant, in facto esse: origo autem passiva nondum concipitur in facto esse, sed in via: ergo non potest esse forma constituens formaliter personam: nam persona dicit rem jam constitutam in facto esse. Deinde, id, quod supponitur ante rei constitutionem, non potest esse forma constituens: sed origo passiva supponitur ante personam constitutam: nam prius ratione est generari, quam esse genitum: ergo non potest illa origo constituere personam.

8. *Ad rationem in contrarium.* — Nec ratio Bonaventuræ in his personis locum habet, facile enim conceditur, in eis originem præcedere relationem, ut recte docet D. Thomas, dicta quæst. 40, art. 4. Inde autem non fit, relationem non posse esse formam constituentem talem personam, quia sicut illa origo est prior tali relatione, ita etiam est prior, quam ipsa persona. Unde retorqueri potest argumentum, quia forma constituens in Deo non est prior, quam persona constituta, at origo passiva est prior, quam persona procedens, ergo non constituit illam. Major probatur, quia persona nihil aliud est, quam ipsa forma subsistens. Quod si illa forma concipiatur, ut modus essentiæ, etiam non potest concipi, ut prior, quam modificet, et consequenter, quam cum essentia constituat personam. Sicut in humanis non potest esse prior personalitas, quam persona ipsa, sed origo passiva concipitur, ut prior, non est ergo proprietas constituens, sed quasi via ad personam, quæ constituenda est.

9. *Marsilius reprehenditur.* — Mirabile autem est, et sane improbabile, quod Marsilius, ait, in 1, distin. 3, art. 3, ad 1. Filium prius concipi Filium, quam genitum. Ductus illo argumento, quod Pater prius concipitur Pater, quam generans: quia non potest prius pater concipi, quam filius. Re tamen vera intelligi nequit, tum, quia si filius intelligitur prius, quam sit genitus, ergo ut sic intelligitur habere esse a se, et non per processionem, quod repugnat, et destruit in tali persona rationem filii. Deinde, quia si prius concipitur esse, ad quid postea conciperetur generari, cum generari tendat ad recipiendum esse? Neque argu-

mentum de Patre habet vim, vel quia Pater, ut Pater non præconcipitur generationi, etiam si sub aliqua ratione præconcipiatur, vel quia si Pater admittitur prior origine, eodem modo est prior ipso filio, ut ex dicendis constabit. Filius autem nullo modo, aut consideratione potest esse prior Patre, ut generante.

10. Præterea quod spectet ad originem activam, si sermo sit de activa spiratione, nulla est difficultas, quia supponit illas personas Patris, et Filii constitutas per proprias relationes. Ideo quæ de illa relatione facile admittimus, non constituere personam, et esse posteriorem origine activa, ad quam consequitur. Tamen etiam de illa origine certum est, non constituere personas, quæ spirant, quia supponit illas plene constitutas in ratione personæ.

11. *Probatur assertio quoad primam personam.* — Tota ergo difficultas superest de sola generatione activa. De qua imprimis procedit argumentum D. Thomæ, quia illa concipitur, et significatur, ut via ab aliquo, ergo supponit illum a quo est, non est autem ab essentia, neque ab hoc Deo, ut abstrahit a personis, ut supra ostendimus: est ergo a persona constituta, non ergo illam constituit. Esset autem hæc ratio clarior, si verum esset, generationem activam, etiam in Deo, ex vi sui conceptus, et modi significandi non dicere actum quasi adhærentem ipsi personæ generanti, sed potius quasi egredientem ab ipsa: sic enim non posset concipi, ut forma constituens ipsam personam. Quia forma constituens personam debet concipi, ut intrinsece afficiens ipsam personam, at generatio illo modo quasi fluens, neque afficit, neque denominat intrinsece personam, a qua fluere intelligitur, quia, ut sic, non dicit quod sit in illa, sed quod sit ab illa. Sed ratio illa sic declarata supponit, originem activam realiter esse idem cum passiva, et eum relatione personæ productæ, ut intelligitur, quasi in fieri egredi a persona producente, quo admissio fundamento, ratio sine dubio evidens est. Tamen fundamentum illud receptum non est, neque a nobis fuit in superioribus probatum.

12. Et ideo sistendum est in fundamento D. Thomæ, quod sic declaro. Nam licet origo nihil aliud sit, quam ipsa relatio Paternitatis, considerata ut actualis influxus personæ producentis in productum, nihilominus necesse est, illammet proprietatem esse priorem, ut in se habent suum esse, quasi permanens et fixum, nam illemet influxus activus supponit

esse personæ influentis. Ad replicam vero, quam in favorem sancti Bonaventuræ supra faciebamus, respondetur ex dictis, eo ipso, quod origo non concipitur, ut ens fixum, sed ut via ad ens fixum: repugnare illi omnem considerationem proprietatis constituentis personam, quod non est ita de relatione, et ideo quoad hoc non esse eandem rationem de utraque, quamvis non desit sua propria difficultas in relatione ipsa, quæ capite sequenti tractabitur. Et ob eandem causam non procedit exemplum ibi adductum de ipso *intelligere* collato cum *generare*: quia intelligere non est esse Dei, ut intelligitur quasi in fieri, vel fluxu quodam ab alio, vel in aliud, sed ut est actus perfectissimus et maxime permanens, et quasi in facto esse, vel potius ut actus manens in ipso Deo per essentiam.

CAPUT VII.

UTRUM RELATIO SUB PROPRIA RATIONE RELATIONIS SIT FORMA CONSTITUENS PERSONAM.

1. *Rationes dubitandi.* — Ex his quæ hactenus diximus, a sufficienti partium enumeratione concluditur, relationem personalem esse etiam proprietatem personalem constituentem personam, quia, excluso absoluto et exclusa origine, nihil aliud superest: quomodo autem hoc esse possit, declarandum est. Est autem principalis ratio dubitandi, quia persona producens, in suo esse personali constituta, est prior origine et ratione, quam persona ab illa procedens: et tamen relatio neutro illorum modorum potest esse prior: ergo non potest relatio constituere. Accedit alia difficultas, quia persona, ut sic etiam in divinis dicit de formali personalitatem, ut ex ipsa voce constat, ergo non dicit de formali relationem: ergo personalitas non est relatio ipsa. Minor patet, quia persona, ut sic, non dicit quippiam relativum: nam relativum alicujus esse dicitur, persona vero non est alicujus persona, ergo non dicit de formali relationem.

2. *D. Thomæ resolutio.* — In hac difficultate explicanda laborat D. Thomas, in dicta q. 40, art. 4, et tandem concludit, relationem dupliciter posse considerari, primo, ut proprietatem personalem, secundo, ut relationem, et priori modo dicit constituere personam; posteriori autem referre tantum. Quam distinctionem pro viribus impugnant Durandus, in 1, dist. 26, q. 1, Scotus, dist. 28, quæstione

ultima, in fine, et alii. Thomistæ vero eam defendunt constanter, Cajetanus et Torres, dicta quæst. 40, art. 2 et 4, Capreolus, in 1, dist. 26, quæst. 1, Ferrariensis 4, contra Gentes, c. 26, quibus consentit Marsilius, in 1, q. 29, art. 1, dub. 1. Verumtamen etiam ipsi Thomistæ inter se non consentiunt in explicanda distinctione D. Thomæ.

3. Cajetanus ergo, quem fere sequitur Torres, absolute defendit relationem, ut relationem, constituere. Ad solvendam autem difficultatem D. Thomæ utitur vulgari distinctione de relatione, ut concepta, vel ut exercita, et utroque membro vult comprehendere relationem ut relatio est. Tamen priori modo ait, concipi solum, ut in se existentem, seu ut adhærentem, vel afficientem illum, cui convenit: posteriori autem modo ait, intelligi, ut tendentem ad terminum. Sub priori ergo ratione dicit constituere personam, et esse priorem origine, et vocari a D. Thoma proprietatem personalem: sub posteriori autem ratione dici, referre, et subsequi originem, et vocari a divo Thoma relationem, utique referentem.

4. Hanc sententiam impugnavit late Ferrariensis quem postea moderni plures secuti sunt. Ille autem præcipuam vim facit, in verbis divi Thomæ, nam aperte distinguit relationem, ut relatio est a proprietate personali, ut sic, seu quatenus est forma hypostatica. Sed ad hoc facile respondet Cajetanus. Quia in ipso exercitio relationis maxime cernitur ejus propria ratio, et quasi completur effectus formalis ejus, ideo illam vocasse D. Thomæ relationem, ut relatio est, et retinuisse commune nomen formæ hypostaticæ, seu proprietatis personalis ad illam sub alia ratione significandam. Non quia, ut sic, non sit etiam relatio, sed quia non concipitur, conferre totum id, quod est relationis, sed id tantum, quod est hypostatica formæ.

5. *Impugnatur.* — Omissis ergo argumentis aliorum, duo mihi videntur in hac opinione difficilia. Primum est, quia si relatio concepta ut re concipitur, ut relatio secundum ultimam rationem constitutivam relationis: ergo debet etiam concipi, ut habens suum effectum formalem in eo, quem constituit: effectus autem formalis relationis, ut relatio est, est referre ad alterum, eum, cui inest, ergo necesse est talem relationem sic conceptam esse etiam exercitam. Prior consequentia patet, quia relatio si concipitur, ut constituens, concipitur etiam, ut intrinsece informans, quia, ut ipse divus Thomas dixit, hoc est de ratione pro-

prietatis constituentis personam: si autem concipitur, ut informans, ergo concipitur, ut relatio informans, ergo ut habens suum effectum formalem in eo, quem constituit seu informat, ergo ut referens illum, quia hic est formalis effectus relationis, ut relatio est, ergo jam concipitur, ut exercita: quæ erat ultima consequentia facta. Quæ ex ipsis terminis supra declaratis nota est, quia relatio, ut exercita, nihil aliud est, quam, ut referens ad alterum. Secunda difficultas est, quia Cajetanus solum invenit illam distinctionem coactus illo argumento, quod relatio videtur consequi ex origine tanquam ex ratione fundandi, quod principium ex creaturis transfertur ad Deum. At vero in creaturis, quacumque ratione sumatur paternitas, ut paternitas sive ut exercita, sive ut concepta, utroque modo intelligitur, ut consequens ad generationem, quia non solum exercitium relationis, ut sic dicam, sed simpliciter tota relatio resultat ex fundamento et termino: ergo si illud principium admittimus in divinis, et consequenter loquimur, etiam relatio, ut concepta, est posterior generatione, vel, si quoad hoc non admittitur illud principium, negetur etiam quoad aliud: illa ergo distinctio videtur magis difficultatem augere, quam expedit.

6. *Capreoli distinctio.*—Capreolus ergo, Ferrariensis et alii Thomistæ aliter explicant distinctionem. Nam relatio, inquiunt, divina dupliciter considerari potest. Primo, ut subsistens est, et sic constituit, et antecedit ratione generationem. Secundo, secundum *esse ad*, et ut sic subsequitur, inquiunt, generationem, et non constituit personam, sed refert illam. Hi auctores non habent aliud fundamentum, nisi et auctoritatem D. Thomæ. Et quia videntur sibi hoc modo explicare difficultatem.

7. *Impugnatur.*—Mihi tamen non minus difficilis hæc sententia videtur, quam præcedens. Cum enim sumunt relationem, ut subsistentem, secluso *esse ad*, interrogo, qualis sit illa forma, quæ subsistens concipitur? Aut enim est relativa, aut absoluta, aut abstrahens ab utraque ratione. Primum dicere non possunt, nam præcisa ultima differentia contrahente, non manet forma in tali specie concepta, sed ipsum *ad* est quasi differentia ultima constituens formam relativam, ergo, præciso *Ad*, non manet conceptus formæ relativæ. Secundum etiam non dicunt, quin potius in eo contradicunt Scoto. Tertium vero de ratione abstrahente ab absoluto et respectivo impugnatur ab aliquibus ex doctrina Durandi, in 1, distinc-

tione vigesima-tertia, quæstione prima, quia non datur, nec dari potest conceptus communis relativo, et absoluto, abstrahensque ab utroque. At vero loquendo de communitate generica, vel quasi transcendente, non repugnat dari talem rationem abstractam, ut sæpe in superioribus dixi, et capite sequenti iterum dicam. Loquendo autem de forma singulari et concepta, ut existente et informante, verum plane est, non posse abstrahere ab absoluto et respectivo. Quia non potest dari particulare individuum generis abstrahens ab omnibus differentiis specificis, hic autem debet concipi personalitas, verbi gratia, Patris, ut constituens particularem et individuum personam, alioqui conceptus ille personæ abstrahentis ab absoluta et respectiva de se communis est omnibus personis, etiam creatis. Quod si ad divinas determinetur ex parte naturæ, communis est omnibus personis divinis: si autem determinandus est ex parte personalitatis, necessarium videtur concipere subsistens relativum, et in tali relatione, ut sic conceptus hujus personæ et non alterius.

8. Secundo possumus ab his auctoribus interrogare, cum dicunt relationem subsistentem constituere, an ut sic, sit subsistens subsistentia essentiali tantum, vel etiam personali? Primum dici non potest, quia in tali conceptu solum relinquitur hic DEUS communis tribus personis, qui non potest esse principium, quod generat Filium, quia ab illo non distinguitur, ut præcedenti libro dictum est. Si vero dicatur secundum, ergo subsistentia illa incommunicabilis est, est autem incommunicabilis solum ratione oppositionis, ergo ratione relationis, quia ibi oppositio non aliunde provenit: ergo non potest condistingui a relatione sic subsistente propria ratio relationis.

9. *Prima assertio.*—Dico igitur primo. Relatio divina constituit personam secundum propriam rationem relationis. Ut hanc assertionem explicem, animadverto, quod supra dixi, constitutionem hanc divinarum personarum virtualiter saltem, vel fundamentaliter esse in re ipsa, licet modus constitutionis instar compositionis sit ex conceptione nostra. Si ergo attendamus ad fundamentum hujus constitutionis, certum videtur, illud esse relationem, ut relatio est. Probatur, quia hoc fundamentum est ipsa relatio, quatenus determinat, vel addit aliquid ipsi essentiæ communi, sed nec determinat, neque addit, nisi quatenus relatio est, ut ex Patribus ostendimus; ergo non potest esse tale fundamentum, nisi

ut relatio. Deinde hoc convincunt argumenta proxime facta contra secundam sententiam. Quia fundamentum hujus constitutionis esse debet id, quod est proprium, et incommunicabile, quatenus tale est: item esse debet, prout in re ipsa particulari modo subsistit: sic autem non est nisi paternitas, ut paternitas, imo etiam, ut talis paternitas, et sic de cæteris. Unde fit, ut persona divina in re ipsa, formaliter, ut sic dicam, et non denominative tantum, relativa sit. Potestque hoc in prima persona Trinitatis ita explicari. Nam illa, et est Pater, et est spirator, et utraque est prædicatio relativa, tamen hæc posterior denominativa est secundum rationem, quia non pertinet prædicatum ad formale constitutum illius personæ, neque est fundamentum ejus: alia prior vero formalis est, contraria ratione. Personæ ergo divinæ formaliter relativæ sunt: ergo eo modo quo in re ipsa constituuntur, relationibus, ut relationibus constituuntur, quia in esse relativo nihil constituitur, nisi per relationem, ut relatio est. Et hoc ipsum est, quod D. Thomas sæpe dicit, personam esse ipsam relationem subsistentem, et relationes illas secum afferre supposita, et distinctionem eorum, ut patet in dicta quæstione 40, art. 2 et 4.

10.—Hinc ergo (descendendo ad hanc constitutionem, prout a nobis formatur) colligimus, idem omnino dicendum esse de constitutione illa, prout a nobis concipitur, et quasi componitur. Quia constitutio mentis nostræ, ut vera sit, debet esse consentanea fundamento, in quo fundatur, ergo si ita formetur, sicut in rebus ipsis divinis fundari potest, sic etiam constitutio debet esse per relationem, ut relatio est, quia alias non esset conformis fundamento, ex quo sumitur. Declaratur etiam, quia hæc constitutio supra fundamentum nihil addit, nisi distinctionem rationis actualem inter formam constituentem, et naturam: sed non concipimus illam proprietatem, seu formam, ut ratione distinctam ab essentia, nisi ut relativum ab absoluto, ergo nec concipimus illam ut constituentem, nisi ut relatio est. Et hanc sententiam tenuerunt Gabriel, in 1, dist. 26, q. 1, art. 3, dub. 4, et ibi Durandus, quæst. 1, et distinct. 27, quæst. 1, et Scotus idem tenet supposito, quod personæ non constituentur per absoluta, ut videre licet distinctione 28, quæst. ult., § *Ad quæstionem et Ad argumenta*: et quodl. 4, etiam ad argumenta: Nec repugnat, ut existimo, D. Thomas ut ex locutionibus, et locis proxime citatis intelligi potest.

Distinctio autem ejus explicabitur in sequentibus. Atque hinc colligunt dicti auctores, si personæ illæ secundum se concipiantur, non esse in Patre prius ratione generare, quam referri: neque generationem illam esse fundamentum, vel rationem talis relationis. Quod etiam facile patet ex dictis, capite quinto, quia illa relatio non indiget proprio fundamento, cum ex se subsistens sit.

11. *Secunda assertio.*—Dico secundo. Quando aliqua persona divina concipitur a nobis, non ut relata ad aliam, non concipitur proprio, et distincto conceptu, nec secundum expressam, ac formalem constitutionem suam, sed conceptu confuso, addita aliqua negatione, vel connotatione. Hæc assertio potissimum proponitur propter relationem primæ personæ divinæ, de qua libro sequenti dicendum est, et ideo ex professo tractabitur, quantum ad id, quod est proprium Patris. Nunc ergo generatim declaratur. Quia nos concipere non possumus divina, prout in se sunt, nec propriis conceptibus: et ideo utimur proportionem, et analogiam creaturarum ad explicanda ea, quæ in divinis personis reperimus: tunc autem non utimur propriis conceptibus divinarum personarum, sed confusis, et connotativis, vel negativis. Sic ergo, quia in humanis persona Patris prius est, quam generet, et prius generat, quam sit Pater ad hunc ordinem adaptamus modum, quo æternum Patrem concipimus. Ac proinde tunc nec distincte concipimus constitutionem ejus, nec de illo formamus conceptum omnino positivum, secundum quem sit generatione prior, sed concipimus tantum illum sub ratione primæ personæ. Cum autem dico primam, negationem dico, ut supra dixi et infra declarabo. Et consequenter solum concipio illum, ut constitutum per primam personalitatem. Quam ut existimo, appellavit D. Thomas *relationem, ut formam hypostaticam*, nam hunc modum concipiendi nostrum explicabat. Prima enim personalitas nihil aliud, quam relatio est, tamen sub conceptu personalitatis, non proprio, sed communi conceptu concipitur: nam in eo convenit cum aliis relationibus, et subsistentiis personalibus. Quia vero sub hac ratione confusa non posset sufficere ad constituendam personam particularem, addimus negationem, quam significamus, cum dicimus *primam personalitatem*, quia positivam rationem propriam addere non possumus, donec proprium ejus respectum concipiamus. Sic ergo præintelligi potest prima persona constituta, antequam relata, quod non

obstat, quo minus per se, ac proprie per relationem, ut relatio est, constituatur.

12. In personis productis non solet ita urgeri hæc difficultas: existimo vero etiam illas posse concipi, ut constitutas, prius, quam ut relatas. Sicut enim in humanis prius concipio personam Petri productam a Paulo, quam ut relatum ad ipsum: ita possunt concipere in divinis secundam personam, ut subsistentem incommunicabiliter, per proprietatem ab alio receptam, per processionem intellectus. Quia conceptus est proprius secundæ personæ, ut constat, et formaliter non includit relationem filiationis, ut talis est, nam de illa persona sic concepta inquirere possumus, an sit filius nec ne. Sicut de verbo infra libro nono videbimus. Imo nec relatio formaliter in illo concepta includitur: nam qui dicunt illam personam constitui per proprietatem absolutam, illas omnes conditiones in illa supponunt. Quia licet aliquid esse sit ab alio receptum: non ideo est formaliter relativum, nam esse potest quasi subjectum, vel fundamentum relationis. Et simili modo concipi potest tertia persona, servata proportione. Uterque autem conceptus ex parte personæ et proprietatis, ac constitutionis ejus, confusus est, determinatur tamen ad talem personam connotando aliquam, vel aliquas conditiones, quæ simul sumptæ, non conveniunt alteri, licet formaliter non dicant relationem. Semper tamen in his conceptibus talium personarum connotatur origo, non quia ipsa origo concipiatur, ut forma constituens: sed quia per denominationem ab illa concipitur terminus ejus in facto esse, atque adeo ut posterior origine, licet nondum expresse conceptus secundum formalem constitutionem suam.

13. *Ad argumenta.* — Ex his facilis est responsio ad rationes dubitandi initio propositas. Nam in priori duo attinguntur. Unum est de proprietate originis, ad quod breviter dicitur, in relationibus subsistentibus nullum esse inconveniens, quod relatio, ut relatio, sit prior origine. Nam hæc prioritas nihil est aliud, quam unam relationem esse sine origine, seu sine tali origine: aliam vero esse per processionem ab illa. Sicut autem processio potest per se primo tendere ad relativum subsistens, ut supra dixi, ita potest etiam esse a correlativo, seu opposito termino subsistente. Neque hinc sequitur aliquid contra rationem relationis, quia nec sequitur prioritas naturæ, cum ibi sit connexio inseparabilis et origo sine causalitate, nec etiam sequitur prioritas rationis

ut jam dicam. Hoc enim in eadem ratione dubitandi secundo loco tangebatur, quo modo scilicet una relatio possit esse prior ratione, quam alia. Ad quod respondeo, si relationes concipiantur propriis et particularibus conceptibus positivis, sic non sequi prioritatem rationis, quia illa relatio, vel potius relativum, neque prius aliud attingit, ut terminum productionis, quam ut terminum relationis, et e converso, et ideo cum prioritate originis stat, ut sint simul cognitione. Loquendo autem de cognitione confusa et negativa, vel connotativa, nullum inconveniens est, ut unum relatum possit concipi, prius, quam aliud, ut ex dictis facile patet, quia non concipitur sub ratione habitudinis, ut dicitur distinctius libro sequenti. Secunda ratio dubitandi postulat prolixiorem sermonem, et ideo in sequenti capite commodius tractabitur.

CAPUT VIII.

UTRUM PERSONA IN COMMUNI ET MAXIME IN DIVINIS SIGNIFICET DE FORMALI RELATIONEM VEL ABSOLUTUM.

1. *Prima suppositio.*—Hoc disputavit divus Thomas fere in principio hujus materiæ, 1 parte, quæstione 29, articulo 4 et in 1, distinctione 23 et 26, (ubi alii doctores) et quæstione nona de Potentia, articulo quarto. Ego vero statim in libro primo illam attigi, et remisi in hunc locum, quia sine his, quæ dicta sunt, intelligi non poterat. Fuerunt autem de hac quæstione multæ opiniones, quas divus Thomas refert, et illas omitto, quia sine illis melius, et clarius res explicabitur. Suppono ergo, personam de formali dicere positivum aliquid et non tantum privativum: licet Scotus et Gabriel, in 1, dist. 23, aliud senserint.

Secunda suppositio.—Suppono etiam, positivum illud reale esse, quamvis communitatis ejus rationis sit contra Durandum, in 1, dist. 23, quæstione 1, et Henricus, quodlib. 5, quæst. 6. Utrumque autem videtur mihi evidens ex dictis, quod attinet ad personas divinas, supposito fidei mysterio. Ostensum est enim, personas divinas constitui proprietatibus positivis et reabilibus, quæ sunt personalitates ipsarum: ergo ratio personæ in qualibet earum, positiva est, et realis. Quod etiam plane confirmat Incarnationis mysterium, in quo per realem et positivam actionem unica persona composita consurgit. Ut omittam alia, quæ de persona, vel supposito in communi in Metaphysica disputavi.

2. *Tertia suppositio.*—Tertio suppono, personam generatim sumptam, adæquate et in recto, (ut aiunt) significare quid constitutum ex natura rationali et subsistentia incommunicabili, quod satis constat ex supra dictis de definitione personæ. Quo sensu dicunt theologii communiter, personam in Deo significare substantiam, ut patet ex divo Thoma, quæst. 9, de Potentia, articulo 4, Alensi, 1 part., q. 56, membr. 2, Marsilio 1, quæstione 26, art. 2, Bonaventura, in 1, distinctione 25, articulo 1, quæstione 1, Capreolo, quæstione 1, art. 1, conclusione 2, Gabriele, q. 1, art. 2. Cum enim id dicunt, non sumunt substantiam pro essentia, sed pro subsistente incommunicabili, nec loquuntur de solo significato formali, sed de adæquato, in quo et natura et personalitas includuntur, quia, ut dixi, persona ex utraque constat.

3. *Dubium expeditur.*—Unde inquiri potest, quæ illarum formaliter significetur nomine personæ: in quo certum mihi videtur, (quidquid alii sentiant) formaliter personalitatem pertinere ad rationem personæ. Ratio est, quia personalitas est, ut propria forma complens personam: natura vero se habet, ut quid indifferens, seu terminabile per personalitatem. Et ideo simpliciter in Deo sunt tres personæ, quia forma, per illud nomen substantivum formaliter significata, multiplicatur: sicut e contrario persona Christi Domini unica est propter unicam personalitatem, et in rebus creatis clarum est, formam suppositi, ut sic, esse personalitatem ipsam. Imo dicunt aliqui, personam in recto significare ipsam personalitatem, naturam vero in obliquo, quia ita definitur, *Est substantialis natura individua substantia*. Proprie vero neutram videtur significare in recto, sed ipsum tantum suppositum, quod sic etiam posset definiri, *Est substantia constans intellectuali natura et personalitate*. Ubi utraque cadit in obliquo, sed natura, ut quid determinabile, personalitas, ut ultimus terminus et quasi forma.

4. *Quarta suppositio.*—*Prima opinio de significata persona.*—Quarto suppono, si loquamur de persona in communi, ut abstrahit a creata et increata, non posse de formali significare relationem, cum constet, personas creatas non constitui relationibus in suo esse personali. Unde dicunt aliqui, potius significare absolutum de formali, quod sentit Torres, 1 p., quæst. 29, art. 4, citans Augustinum 7, de Trinitate, capite sexto. Et putat esse sententiam divi Thomæ ibi, ad primum. Et confirmari po-

test ex Durando in 1, distinctione vigesima tertia, quæstione prima, quia persona non potest formaliter significare aliquid abstrahens ab absoluto et relativo: ergo si non significat relationem de formali, significat absolutum. Consequentia est evidens, quia non potest cogitari aliud membrum. Antecedens vero patet, quia absolutum distinguitur a relativo, quasi per immediatam privationem habitudinis ad alterum, nam eo ipso, quod aliquid non habet suum esse ad alterum, absolutum est, sed omnis conceptus eo ipso, quod abstrahit vel præscindit a relativo, non habet suum esse ad alterum, ergo est quid absolutum, ergo repugnat, dari conceptum abstractum ab absoluto et respectivo.

5. Verumtamen hæc sententia probari non potest, quia sub persona in illa communitate concepta comprehenduntur personæ divinæ, et illæ absolutæ non sunt, nec per absolutas formas constituuntur, ergo non potest persona ut sic, absolutum de formali significare, quia non potest in conceptu communi includi aliquid repugnans particulari.

6. *Secunda opinio.*—*Vera sententia.*—Propter argumentum autem factum existimant aliqui, personam sic abstractam non habere unum conceptum communem, sed immediate significare personam creatam et incretam: atque adeo absolutum et relativum, quasi sub disjunctione et per quamdam analogiam proportionalitatis. Nunquam tamen hunc modum concipiendi et dicendi concipere, ac proinde, nec probare potui. Unde, sicut ens, vel substantia in conceptu communi abstrahere possunt a creata et increata, ut alibi latius ostendi: ita etiam persona, quia nulla est differentie ratio. Nec difficultas posita magni est momenti, negatur enim antecedens, nam ens accidens et similia transcendentia abstrahunt ab absoluto et respectivo.

7. Ad argumentum autem negatur, absolutum constitui per solam carentiam respectus, sed per differentiam, vel modum positivum, cui repugnat habere suum esse in habitudine ad terminum. Quando autem conceptus aliquis abstrahit ab absoluto et respectivo, quamvis forma, seu differentia, aut modus constitutivus illius conceptus non includat habitudinem ad alterum, tamen ita est indifferens, ut per talem modum contrahi possit, qui intrinsece includat habitudinem ad alterum, et ratione illius, totum esse illius rei sic in particulari constitutæ, in habitudine ad alterum consistat, et ideo talis conceptus communis absolutus non est, sed